

Історія перемог вільних українців

Олександр Пантін

«Юкі»

Сценарій Миколи Василькова
Режисер Володимир Мула
Оператори: Олег Шевчишин, Дмитро Шиповський,
Олександр Терновий, Станіслав Ткачов
Консультант Євген Количев
Україна, 2020.

В часи війни і терору на теренах України багатьом нашим співвітчизникам довелося покинути рідний дім та вирушити на пошуки кращої долі. Так нині в Канаді існує одна з найбільших українських діаспор.

Документальний фільм Володимира Мули «Юкі» висвітлює історію людей, що досягли великого успіху в національній спортивній грі Канади – хокеї. Сценарій написав Микола Васильков – український телеведучий, спортивний репортер і журналіст. Над стрічкою працювали три роки, але підготовка та зйомка були в стані постійних далеких поїздок через США та просторами Канади, як зазначає сам режисер в бекстейджах до фільму. Взяти інтерв'ю у зірок-ветеранів хокею виявилось нелегким випробуванням, адже кожен з них має свій графік. Ця стрічка – третя у Володимира, в попередніх його фільмах – «Американська мрія» та «Американська мрія. У пошуках правди» – також йшлося про життя етнічних українців за межами батьківщини.

Національна Хокейна Ліга (НХЛ) має мільйони фанатів по всьому світу, а на знаменитому Кубку Стенлі викарбовано сотні імен переможців, серед них – 56 українських прізвищ. Але, забігаючи наперед, варто зазначити, що стрічка спрямована більше на історичні витоки зірок НХЛ, тому на їхні спортивні досягнення спрямовано менше уваги. Головні герої картини: Брюс Драйвер – переможець Кубка Стенлі у складі «Нью-Джерсі Девілс», Вейн Грецькі (Іван Грецький) – найкращий хокеїст усіх часів, чотириразовий володар Кубка Стенлі у складі «Едмонтон

Кадр з фільму «Юкі».
Режисер Володимир Мула.

двійко дітей. Довкола спокій, земля, море, небо – у цій гармонії вони там усі існують. З півстолітньої далнини ці кадри, ніби з прачасів, коли був Рай на землі, Адам, Єва, їхні первістки. Врешті, Антуан, син героя, просвіщає Француза, дочку Анни, про *неореалізм, нову хвилю* (які для сучасного кіно також є метафорою Едему, Золотого віку...).

Коли Анна наводить свій смартфон, щоб сфотографуватися разом, Жан-Луї несподівано запитує: «А що таке «селфі?»» – «Це спогад про щасливі часи». – «Ви пам'ятаєте про Довіль?» – «Я там не був» (знову провал його пам'яті). Анна заводить Жана-Луї на візку до того ж номера готелю. Бачимо той же інтер'єр з тими ж шпалерами. І ліжко – те саме (хіба що на його спинці – модерніші світильники). Анна: «Це кімната, де у нас усе почалося...» Напливи кадрів з першого фільму нагадують подробиці їхньої love story, слова пісні за кадром: «Прожиті роки вчать нас бути тверезими...»; молоді Анна і Жан-Луї прогулюються з дітьми рівним піщаним берегом, на тлі чистого моря, неба, птаства. Камера віддаляється – дві дорослі й дві дитячі фігури – меншають, стаючи частиною земного, майже біблійного краєвиду. У фіналі – на тому ж нормандському пляжі гуляють дорослі Антуан та Француза. За ними – два пси, чорний та білий, жваво-любо граються, привертаючи до себе увагу (що можна прочитати і як прикрий цивілізаційний натяк: перші *чоловік та жінка* мали дітей, а їхні нащадки – лише собак).

Десь наприкінці фільму чуємо фразу: «Коли люди закохані – кохання робить їх надзвичайно гарними». За 14 хвилин до фіналу – передсвітанковий проїзд повз Тріумфальну арку, вранішніми вулицями та площами Парижа, на шаленій швидкості, без зупинок, авантюрно пролітаючи усі перехрестя та червоні світлофори (проїзд дещо задовгий, 6 хв. 35 сек.) З напливу у наплив ці кадри ніби перегукуються з кадрами молодого Жана-Луї за кермом, чуємо його голос: «Я гнав двісті кілометрів на годину, щоб встигнути до жінки, яку кохав, щоб не спізнитися...» На фінальних титрах – той самий старенький «сітроен» їде набережною, що мало змінилася від часу першого фільму. Авто мчить на тлі пурпурових хмар вечорового сонця. Чоловічий та жіночий голоси співають за кадром про «зелені глибини моря, де на піску водорості танцюють вальс», про «солодкі поцілунки моєї красуні»... Цей дуєт – новий саундтрек Френсіса Лея⁸ – нагадує нам про ще одне творче кредо Клода Лелюша: «Музика у моїх фільмах – персонаж, що має торкатися душі...» А його фільм «Чоловік і жінка» виступає феноменом загальнолюдської культури, особливо нині, коли традиційні цінності моралі, сім'ї, стосунків чоловіка і жінки під впливом глобалізаційних процесів почали розмиватися.

⁸ Les plus belles années d'une vie" Duo Nicole Croisille / Calogero extrait de la bande originale du film de Claude Lelouch. Musique de Francis Lai, paroles de Didier Barbelivien / – URL: https://www.youtube.com/watch?v=d5omWB_IQeE

Ойлерз», Волтер Грецькі (Володимир Грецький) – батько канадського хокею, Джефф Чикрин – переможець Кубка Стенлі у складі «Піттсбург Пінгвінс», Джонні Буцик – дворазовий володар Кубка Стенлі у складі «Бостон Брюїнс», Едді Шек – чотириразовий володар Кубка Стенлі у складі «Торонто Мейпл Ліфс», Ерік Нестеренко – володар Кубка Стенлі у складі «Чикаго Блекгокс», Кен Данейко – триразовий володар Кубка Стенлі у складі «Нью-Джерсі Девілс», Орест Кіндрачук – дворазовий володар Кубка Стенлі у складі «Філадельфія Флаєрс», Руслан Федотенко – переможець Кубка Стенлі у складі «Тампа-Бей Лайтнінг» та «Піттсбург Пінгвінс».

За документальною стилістикою фільм побудований на почергових розповідях самими легендами хокею про своє коріння поряд з архівними документами та кадрами спортивних звершень героїв. Це стало результатом пошуків та

співпраці авторів фільму з канадськими, українськими та американськими архівами. Інтерв'ю ветеранів хокею просякнуті ностальгією за минулими спортивними досягненнями та розповідями про своє походження. Історичні довідки надає й один із епізодичних героїв фільму, історик Роман Коваль. Деякі гравці складають цілі династії, як родина Джеффа Чикрина, син якого грає нині за Арізонських койотів. А епізоди з життя Тараса Савчука, про які розповідає син легендарного голкіпера (воротаря) – Джеррі Савчук, стали зворушливою історією духу та спор-

Хокеїст Тарас Савчук.
Кадр з фільму «Юкі».

тивної жаги.

Тарас Савчук (канадці знають його як Террі Савчука) – один із синів вихідця з Галичини – Луї Савчука, який емігрував до Канади. На долю його родини випало чимало бід, але двоє його синів – Тарас та Михайло (Майк) – стали грати в хокей за місцеву команду. Через нещасний випадок та вроджену ваду серця старший син Михайло помер, та в його захисних обладунках Тарас Савчук відіб'є ще не одну подачу до воріт. Він продовжував грати в шкільних командах, аж поки його не помітив скаут з команди «Детройт Ред Вінгз». Через свій запал до гри легендарний голкіпер часто отримував травми, та буквально за день знову виходив на лід. Навіжений Террі ніколи не ухилявся від шайб, як справжній боєць, він приймав усі удари. Якщо нападник команди противника розстрілював його впритул, голкіпер, хіба що зневажливо кривився, мовляв, синці – то пусте у порівнянні з гіпсом. Саме його називали Юкі (Uke від Ukraine), таке прізвище в Канаді та США мають вихідці з України. Тож Юкі опинився в команді Детройта,

Волтер Грецький у фільмі «Юкі».

де замінив їх голкіпера Гаррі Лумлі. Савчук відіграв за Детройт 6 ігор та повернувся до Індіанаполісу, де до сезону 1951–1952 років, аби підвищити реакцію 100-кілограмового воротаря, генеральний менеджер Джек Адамс наказав Террі Савчуку скинути вагу. Той схуднув майже на 20 кг, і став ще більш схожий на злого та лютого звіра, що вселяв жах своїм опонентам на арені. Повсякчас спортсмен відчував тиск керівництва клубу «Ред Вінгз». Вимушено він грав день у день, не зважаючи на незліченні травми, адже «Детройт Ред Вінгз» не мала запасного воротаря. П'ять сезонів він надійно захищав ворота команди, пропускаючи рекордно мало шайб. Виступаючи за детройтський клуб, у складі команди Тарас Савчук виборов 1951-го нагороду, яку отримують найяскравіші гравці в своєму першому сезоні НХЛ. За спортивну кар'єру він виграв чотири призи найкращому воротарю – «Vezina Trophy». Террі тричі брав Кубок Стенлі (1952, 1954, 1955). Як розповідає один із оповідачів картини Келлі Груді (хокейний аналітик з Ci-Bi-Ci), за всі ігри «воротар номер один» Тарас Савчук отримав близько 400 швів на обличчі, адже він досить довго не носив захисної маски. Так було заведено в хокеї тих часів, проте, навіть коли маски ввели, Тарас не носив її, доки лікарі не перестали допускати його до гри без неї... У фільмі Володимира Мули є зворушливий епізод з сином та онуком відомого голкіпера. Вони мають однакове татуювання захисної маски Тараса Савчука-легенди Національної хокейної ліги.

Одну з історій, наповнену сімейним теплом, мають Іван Грецький та його батько Володимир, який, хоч і не грав у професійній лізі, але став справжнім батьком канадського хокею. Дідусь Володимира (Волтера) Грецького – Терентій Грецький – прибув лайнером до Нью-Йорка 1910 року. Сам же Волтер половину свого життя пропрацював на телефонну компанію з Ванкувера. Але в 1961-му його чекало два потрясіння – народження сина Вейна і потужний удар струмом, який поклав молодого батька в кому на кілька днів. Коли Волт прокинувся, то зрозумів,

що майже не чує на праве вухо. Через три роки під час першого тренування на задньому дворі Грецький-старший повертався до Вейна лівим боком, щоб розібрати писк малюка з-під шолома. Згодом, коли син вже гратиме в професійній лізі, Волтер піде на пенсію в 52 роки. Він став чудовим аналітиком гри та один з перших дав важливу пораду сину: «Думай не про те, де зараз шайба, а про те, де вона буде». В 2006 році вийшов канадський фільм «Розбудити Волтера»: він розповідає про те, як Володимир Грецький боровся за своє життя з тяжкими наслідками коми. Знімальна команда нашого ж фільму показує Волтера в його будинку, хоча це можна назвати залом слави хокею. Також ми бачимо, як нині батько кращого форварда в НХЛ проводить свій час з друзями та веде боротьбу з невиліковною хворобою Паркінсона. Життєлюбність Володимира та любов до хокею підтримують його й досі.

Іван Грецький міг не потрапити до фільму через проблеми з його агентом та бюджетом фільму. Але в останні дні зйомок Вейн Грецький згодився на участь, що стало великим успіхом для майбутнього фільму. Незвичним елементом «Юкі» також є звукоряд, який містить суто діалектичні слова, притаманні мешканцям Західної України, на схожому діалекті говорять також деякі епізодичні герої фільму, як Мирон Биць – президент Української Спортової Централі Америки та Канади. Ці слова надають особливого колориту героям.

Картина має чудові історії героїв, операторські вирішення інтер'ю, цікаве оформлення титрів та архівної інформації. Та сценарист, певно, мав проблеми з систематизацією матеріалу. Це пов'язано з тим, що сценарій не раз редагувався через нестабільність графіка ветеранів спорту та постійні виснажливі подорожі команди. «Юкі» не вистачає хронометражу задля послідовного викладу історії. Більшість розповідей швидко змінюють одна одну, і це створює прискорений темп фільму. Може скластись враження, що автори намагаються викласти всю інформацію одночасно. Також, окрім цікавих документальних кадрів теперішнього життя хокеїстів, фільм має кілька слабких постановочних сцен, що мали показати минуле героїв. Ці фактори інколи заважають зрозуміти, про що йдеться, з ними можна змиритись, лише коли фільм ознайомить нас з усіма головними героями.

Тож кому ця документальна стрічка припаде до смаку? «Юкі» – документальна картина, яка має чудових героїв, досить непогану зйомку, і в певних моментах вона на рівні найкращих зразків жанру. Але вона не має твердої розповіді. Фільм оглядово занурює глядача у світ зірок НХЛ, але багато розповість про історію досягнень наших співвітчизників за кордоном. Документальний фільм Володимира Мули для тих, кому вже відомі такі зірки, як Вейн Грецький чи Едді Шек, Тарас Савчук чи Кен Данейко, і одночасно непогана нагода для тих, хто тільки знайомиться зі світом швидкості, холоду та великих перемог.

Дитинство в полоні червоної химери

Анастасія Канівець

«Антон і червона химера»

Сценаристи: Дейл Ейслер, Заза Урушадзе, Вадим Єрмоленко
Режисер: Заза Урушадзе

Оператор: Михайло Петренко

У ролях: Себастьян Антон, Володимир Левицький, Наталія Рюміна, Нікіта Шланчак, Микита Дзяд, Регімантас Адомайтіс, Юозас Будрайтіс

Виробництво: Україна, Грузія, Литва, 2019

Нікіта Шланчак у фільмі «Антон і червона химера».

Режисер Заза Урушадзе. Україна, Грузія, Литва, 2019.

«Велика історія» очима дитини – мотив досить поширений. А якщо говорити про тему революції 1917 р. і так званої «громадянської» війни, то й популярний: кому жодного разу не траплялося фільму про дитину чи дітей, що з ентузіазмом долучаються до воєнних подій як до небезпечної й тим більш захоплюючої гри? Втім, розставляти акценти тут можна по-різному – різний результат і одержуючи.

«Антон і червона химера» розвиває тему в новому, сучасному ключі. Більшовики уже – не герої, а лиходії, і пригод-гри немає... чи, точніше, є, проте ведуть її не діти; та й наслідки її відповідні немилосердній добі «воєнного комунізму». Саме останній – час, та й суть, подій. Воєнні дії вже минули, змінившись боротьбою з цивільним населенням. А це змушує мирних від природи людей ставати повстанцями чи змовниками... Таке обрамлення – не для дитячого кіно, тим більше, що, як ми знаємо з історії, щасливий кінець тут може бути хіба що умовним.

А втім, «Антон і червона химера» насправді не дитяче кіно. Хоча й нібито про дітей... Щоправда, основні події